

РЕЦЕНЗИЯ

за дисертационния труд на тема
**„Названия, свързани с облеклата и тяхното изработване
(лексикосемантична характеристика)“**
от **Снежана Кочева Александрова**,
докторант към Института за български език
„Проф. Л. Андрейчин“ – БАН,
за придобиване на образователната и научната степен „доктор“
в професионално направление „Филология“ (2.1)

Рецензент: Йорданка Ценкова Захариева, дн, професор в Университета по библиотекознание и информационни технологии – София

Основание за рецензията. Въз основа на заповед РД-09-38/20.07.2020 за утвърждаване на състав на научно жури, издадена от директора на Института за български език „Проф. Р. Андрейчин“, и на решение на научното жури от 06.08.2020 г. съм определена за рецензент на труда на Снежана Александрова на тема **„Названия, свързани с облеклата и тяхното изработване (лексикосемантична характеристика)“** за придобиване на ОНС „доктор“. Научен ръководител на разработката е доц. д-р М. Витанова.

Предоставените от докторантката материали съответстват на изискванията на ЗРАС и Правилника за приложението му. Дисертационният труд е преминал през предварително обсъждане в Секцията по българска диалектология и лингвистична география на Института за български език „Проф. Л. Андрейчин“ и е допуснат до защита. Докторантката се е съобразила с направените препоръки.

Данни за докторантката. Снежана Александрова е магистър в специалност „Българска филология“ от Пловдивския университет (2000). Тя задълбочава филологическите си интереси чрез редовна докторантура (2002–

2005) в Секцията по българска диалектология и лингвистична география на Института за български език „Проф. Л. Андрейчин“, специализира в Хърватската академия на науките (2005–2006), чете лекционен курс „Увод в администрирането“ като хоноруван преподавател в Пловдивския университет. Успоредно развива впечатляваща експертно-организационна, консултантска и ръководна дейност в администрацията на област Пловдив, където работи и ръководи проекти от сферата на образованието, културата и бизнеса по оперативни програми, програми на междурегионално и на международно сътрудничество. Експертният ѝ ценз е удостоверен чрез съответни документи. Кариерното ѝ развитие започва с учителство и към момента е главен експерт в отдел „Образование и бизнес развитие“ в община Пловдив.

Оценка на актуалността. Представеният за рецензиране дисертационен труд с темата си запълва сериозна липса в научното познание на българската езикова картина.

Немалко етноложки, социоложки, езиковедски и по-специално диалектоложки изследвания засягат темата за облеклото и названията им, но те или са ограничени като обект и предмет, или като обем, или като времеви параметри, или са подчинени на други цели и задачи. Предизвикателство е материалът от тези публикации да бъде събран на едно място и подреден в определена класификация. Тъкмо това предизвикателство е успешно решено от Снежана Александрова. Диалектоложкият ракурс, тематично обединен от думите за дрехи (облеклото) и с „разширенията“ си към названията за обувки, накити и цветове, беше онова липсващо звено, от което се нуждаеше българската лингвистична наука и което сериозно възпрепятстваше интерпретациите на изкушените от темата изследователи в хуманитарната и социалната сфера на науките.

Дисертационният труд на Снежана Александрова, който разглеждам и като интердисциплинен, е платформата, от която предстои да се развиват, допълват и интерпретират проучванията за езиковия израз на българската форемна култура.

Степен на запознатост с проблема. В сравнителен аспект проблематиката за човешката дреха се проучва и изследва интензивно. Обемът на информацията в съвремието вече е силно затрудняващ за филтриране, за

обработка и за изследване. Докторантката е преодолела проблема, предизвикан от информационното претоварване и свръхизбора, като е заложила на утвърдената методология в българската диалектоложка изследователска традиция и разработките на авторитетни имена в теоретичен и практикоприложен план. Теоретичната рамка на изследването е представена прецизно, детайлно, проследени са дискуссионните въпроси в развитието им (в труда са включени 394 научни публикации по проблема), а авторката е заявила ясно позициите си, определила е терминологията, с която работи, и избора на подходите за анализ.

Методология. По отношение на поставените цели и задачи изборът на компонентния анализ към събрания източников материал поддържа системността и структурната организация. Съвременните разработки проверяват релевантността на резултатите и с други методики, от което се формира комбиниран подход спрямо анализирувания материал. Избраните времеви параметри – от края на XIX век докъм третата четвърт на XX век – доста интензивен период откъм екстралингвистични фактори, налагат ретроспективност по подразбиране.

Според формулираната цел – „да се класифицират названията от лексикосемантичната група за облекло в тематични групи и подгрупи и да се изследват парадигматичните отношения между езиковите единици чрез системния лингвистичен подход на методологичната основа на компонентния анализ“ (с. 5) – са изведени шест задачи, които да доведат до изпълнението ѝ. Поставените задачи (с. 6) – извеждане на теоретичната рамка, представяне на научните тези по проблематиката, класификация по понятийни критерии, анализ на лексикосемантичните специфики на диалектната лексика – са изпълнени добросъвестно и научнообективно.

Достоверност на материала. В дисертационния труд прави впечатление и обемът на източниковия материал с 80-те заглавия, и подборът му: трудове на изявени български диалектолози. В добавка впечатлява също и фактът, че докторантката не разчита единствено на кабинетния анализ – част от лексиката е събрана лично от нея. Теренната работа предлага опитност и ракурси към темата, които са незаменими, ценни и полезни за всеки изследовател. Цикълът на диалектоложкото проучване от „а до я“ е завършен, стремежът към научна обективност е явен, което гарантира

качеството на изпълнение на анализа на 1721 езикови единици (според докторантката 1673) – огромно и трудоемко изследователско занимание, от което ще се извърши обобщението.

Приноси. Изучаването на названията за дрехи води до резултати и изводи с приносен характер в теоретичен и практически аспект. Дисертационният труд запълва съществена празнина не само от сферата на диалектологията или лингвистиката. Разработката е принос към изучаването на езиковата концептуализация, към нематериалната култура на българите и към духовната сфера като цяло поне в няколко отношения: обобщаване и тематично обединяване на лексикалното богатство на проучените названия от говорите, по-машабна яснота по отношение на ареалното им разпределение, семантиката им, етимологията. Трудът може да се определи и като принос в опазването на нематериалното културно наследство по българските земи.

Положителен момент е, че се установяват връзки между информация от различни източници, което е също толкова важно, колкото и развиването на нови идеи. Проследяването на междуезиковите контакти и на етимологиите в изследвания материал привнася допълнителен и разширяващ представите аспект за кроскултурните взаимодействия по българските земи и осветлява развитието на значенията на лексемите при преплетките на смисли.

С други думи, трудът разширява блендата на познанието за езиковата картина по отношение на българската форемна култура.

В практическите си аспекти с разработката се създава основа за предстоящи интерактивни разработки (е-база от данни за карти, справочници, речници). Като цяло, тя може да се използва и като коректив при бъдещи интерпретации.

Оценка на публикациите по темата. Докторантката е представила списък и сканирани копия на седем публикации по темата, от които три са от международни научни форуми и четири – от национални научни форуми. Публикациите са в индексирани издания. Посочени са две забелязани цитирания към момента.

Автореферат. Авторефератът с обем от 58 стр. съответства структурно и съдържателно на дисертационния труд.

Други аспекти. Дисертационният труд е написан научно грамотно в духа на българската езиковедска традиция. Съдържателно е задълбочен и обективен. Положително оценявам обобщенията и изводите, които са направени след края на всяка глава.

Известна резервираност проявявам към предложеното структуриране на разработката във формалните ѝ аспекти на рубрикирането. Тъй като са обособени две части (глави) – първата представя теоретичната страна, втората – практическата, смятам, че втората част натежава като обем. Естествено е „разширенията“ на дрехата (названия за обувки, накити, цветове) да бъдат отделени в нова глава. Уводът и заключението са части от композицията на дисертацията, независимо от броя на главите.

Очаквах малко повече по отношение на перспективите на изследването.

Едно количествено уточнение – докторантката е посочила, че трудът ѝ е с обем от 220 стр. (539 357 знака), което означава, че стандартните страници са 300.

Заключение. Оценявам положително дисертационния труд **„Названия, свързани с облеклата и тяхното изработване (лексикосемантична характеристика)“** на Снежана Александрова, който се отличава със задълбоченост и прецизност в изпълнението си. Намирам за полезно отпечатването му и/или разпространението му в подходяща форма. Ще гласувам положително за представената разработка и препоръчвам на почитаемото жури да присъди на Снежана Кочева Александрова образователната и научна степен „доктор“ в областта на хуманитарните науки, професионално направление „Филология“ (2.1.).

24.08.2020

Рецензент: ..

(Проф. д-р Йорданка Захариева, д.н.с.)